

28 Przełom polityczny 1989 r.

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

LVIII. Dekada 1981–1989.

Uczeń:

2) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia Okrągłego Stołu, opisuje i ocenia jego skutki.

LIX. Narodziny III Rzeczypospolitej i jej miejsce w świecie na przełomie XX i XXI wieku.

Uczeń:

1) przedstawia proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskiwania suwerenności przez Polskę;

2) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997, wyjaśnia ich międzynarodowe uwarunkowania;

3) wyjaśnia kontrowersje wokół problemu dekomunizacji i lustracji, porównuje rozwiązania tych kwestii u naszych sąsiadów (Czechosłowacja, Niemcy);

4) ocenia proces transformacji ustrojowej i gospodarczej.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) charakteryzuje polityczne spory o kształt wolnej Polski;

3) ocenia społeczne koszty transformacji.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: VII 1986, XI 1987, 1988, 6 II – 5 IV 1989, 4 VI 1989, VII 1989, VIII 1989, XII 1989, początek 1990
- postacie: Michaiła Gorbaczowa, Wojciecha Jaruzelskiego, Czesława Kiszczaka, Lecha Wałęsy, Mieczysława Rakowskiego, Tadeusza Mazowieckiego, Leszka Balcerowicza

ROZUMIE

- pojęcia: pierestrojka, uwłaszczenie nomenklatury, Magdalenka, obrady Okrągłego Stołu, Komitet Obywatelski „Solidarność”, ruch obywatelski, wybory czerwcowe, sejm „kontraktowy”, rząd Mazowieckiego, transformacja ustrojowa, plan Balcerowicza, terapia szokowa

POTRAFI

- scharakteryzować pierwsze symptomy liberalizacji polityki rządzących komunistów
- przedstawić proces odzyskiwania przez Polskę suwerenności
- omówić przyczyny oraz skutki obrad Okrągłego Stołu

- przedstawić wpływ wyborów czerwcowych na upadek komunizmu w Polsce
- opisać przemiany ustrojowe, jakie nastąpiły w Polsce w latach 1989–1990
- scharakteryzować reformy rządu Mazowieckiego
- ocenić społeczne koszty transformacji ustrojowej
- scharakteryzować spory polityczne o kształt wolnej Polski

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Prosimy uczniów, aby przypomnieli, jak się przedstawiała sytuacja w Polsce w pierwszej połowie lat 80. Zadajemy pytania pomocnicze:

- Kiedy i w jakich okolicznościach narodził się NSZZ „Solidarność”?
- Dlaczego komuniści zdecydowali się wprowadzić w Polsce stan wojenny?
- Jakie były reakcje społeczeństwa polskiego na wprowadzenie stanu wojennego?
- Jak wyglądały realia życia społecznego i gospodarczego w latach 80.?

Informujemy, że w drugiej połowie lat 80. pojawiły się pewne symptomy liberalizacji polityki prowadzonej przez komunistów (wspominamy o roli pierestrojki). Zmiany te doprowadziły do upadku systemu komunistycznego w Polsce. Podajemy temat i główny cel lekcji (*Dowiem się, w jakich okolicznościach doszło w Polsce do upadku komunizmu*).

II. ROZWINIĘCIE

Wymieniamy symptomy liberalizacji polityki komunistów:

- amnestia dla niemal wszystkich więźniów politycznych,
- utworzenie Rady Konsultacyjnej w celu osiągnięcia większej akceptacji społecznej dla reżimu komunistycznego,
- zapowiedź reform gospodarczych (tzw. drugi etap reformy gospodarczej),
- próba uzyskania poparcia społecznego dla działań komunistów w referendum.

Informujemy uczniów, że porażka komunistów w referendum skłoniła ich do podjęcia poufnych rozmów z opozycją solidarnościową. Poruszamy kwestię rozmów w Magdalence i roli, jaką w nich odegrali przedstawiciele Kościoła.

Wyświetlamy fragment filmu *Okrągły Stoł i wybory 4 czerwca 1989 r.* (od 0:00 do 2:00). ▶ Zadajemy pytania:

- Jakie były pośrednie i bezpośrednie przyczyny rozpoczęcia rozmów pomiędzy rządzącymi komunistami a opozycją?
- Jaki był główny postulat opozycji przed podjęciem rozmów z komunistami przy Okrągłym Stoł?
- Jakie cele przyświecały komunistom, a jakie przedstawicielom opozycji w czasie rozmów Okrągłego Stołu?

Prosimy uczniów, aby przeczytali tekst źródłowy (m4, s. 327) i wykonali zadanie 3 (s. 327). Proponujemy uczniom zapoznanie się z informacjami umieszczonymi w podpisach pod zdjęciami (m3, s. 326 oraz m5, s. 328), a następnie wykonanie polecenia 2 (s. 327).

Zwracamy uwagę na to, że głównym rezultatem rozmów Okrągłego Stołu miały być częściowo wolne wybory. Prosimy uczniów, aby obejrzel fragment filmu *4 czerwca 1989, 1. pielgrzymka Jana Pawła II do Polski i fiat 126 – Historia dla Ciebie, odc. 14* (od 0:56 do 4:04). ▶

Zadajemy pytania:

- › Dlaczego wybory 4 czerwca były tylko częściowo wolne?
- › Jak przebiegała kampania przed wyborami czerwcowymi?
- › Jaki był wynik wyborów czerwcowych?
- › Jaki wydzźwięk miało zwycięstwo opozycji w wyborach czerwcowych?

Omawiamy wyniki wyborów oraz wybór Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta. Mówimy o kompetencjach urzędu prezydenckiego. Prosimy uczniów o zapoznanie się z podrzdziałami *Powstanie rządu Mazowieckiego* (s. 331, 333) i *Reformy rządu Mazowieckiego* (s. 333–334), a następnie zadajemy pytania:

- › Jakie znaczenie dla opozycji i dla Polski miał wybór Tadeusza Mazowieckiego na premiera?
- › Jakim wyzwaniom miał sprostać rząd Mazowieckiego?
- › Jakie były główne reformy rządu Mazowieckiego?
- › Dlaczego plan Balcerowicza nazywano terapią szokową?

III. PODSUMOWANIE

Zwracamy uwagę na fakt, że przemiany, jakie zostały zapoczątkowane w Polsce w 1989 r., utorowały drogę innym państwom Europy Środkowo-Wschodniej do wyrwania się spod kurateli ZSRS.

METODY KONTROLI

Inicjujemy dyskusję wokół tezy: *Kompromis między komunistami a opozycją w 1989 r. był jedyną szansą na pokojową transformację ustrojową w Polsce. Czy zgadzasz się z powyższym stwierdzeniem?*

PRACA DOMOWA

Informujemy, że na kolejnej lekcji będziemy dyskutować na temat obrad Okrągłego Stołu i związanych z nimi kontrowersji. Nasza lekcja zostanie przeprowadzona w konwencji programu *Młodzież kontra, czyli pod ostrzałem*. Możemy przekazać uczniom link do jednego z programów, aby zapoznali się z jego formą. ▶

Pośród uczniów wybieramy eksperta – uczestnika obrad, który będzie się wypowiadał na temat obrad Okrągłego Stołu. Przekazujemy mu materiały, aby mógł się przygotować merytorycznie:

- › film *Okrągły Stół i tajne rozmowy w Magdalence – Dudek o Historii*, ▶
- › film *Teatr demokracji. Kulisy Magdaleny i Okrągłego Stołu*, ▶
- › film *Polskie 100 lat, odc. 39. Rok 1989, czyli drugi Cud nad Wisłą*, ▶
- › film *Tajemnice Okrągłego Stołu – przemilczana historia Polski*, ▶
- › artykuł *Czesław Bielecki: Okrągły Stół zawiódł emocje społeczne*. ▶

Pozostała część klasy losuje kartki z nazwami partii, których młodzieżówki będą reprezentować: PiS, PO, PSL, Konfederację i Lewicę. Ich zadaniem jest wyszukanie informacji na temat stanowiska danej partii w kwestii obrad Okrągłego Stołu. Każdy uczeń będzie miał również za zadanie przygotować po jednym pytaniu do eksperta, które zada podczas debaty. Można udostępnić uczniom część materiałów przewidzianych dla eksperta. O tym, które materiały przydadzą się całej klasie, powinien zdecydować nauczyciel.

I. WPROWADZENIE

Informujemy uczniów, że obrady Okrągłego Stołu do dziś dzielą polskie społeczeństwo. Czy były jedynym słusznym rozwiązaniem? Czy też zdradą obozu solidarnościowego, który dogadał się z komunistami?

Zapowiadamy, że podczas lekcji spróbujemy wspólnie odpowiedzieć na te pytania. Podajemy temat (*Okrągły Stół – łączy czy dzieli Polaków?*) oraz cel lekcji (*Dowień, się jakie kontrowersje pojawiają się wokół przemian ustrojowo-społecznych na przełomie lat 80. i 90. XX w.*).

II. ROZWINIĘCIE

Ławki w klasie należy ustawić w taki sposób, aby przedstawiciele młodzieżówki jednej partii siedzieli obok siebie, każda partia osobno. Miejsce u szczytu sali powinien zajmować ekspert.

Rozpoczynamy dyskusję według schematu programu *Młodzież kontra, czyli pod ostrzałem*. Nauczyciel wciela się w rolę prowadzącego.

III. PODSUMOWANIE

Dziękujemy uczniom za udział w dyskusji. Najbardziej aktywnych uczestników warto nagrodzić oceną. Pytamy uczniów, czy ekspert dobrze odegrał swoją rolę.

METODY KONTROLI

Uczniowie odpowiadają na pytanie:

- Czy – twoim zdaniem – Okrągły Stół był koniecznym kompromisem, czy zdradą obozu solidarnościowego?

PRACA DOMOWA

Prosimy uczniów o napisanie rozprawki na powyższy temat.